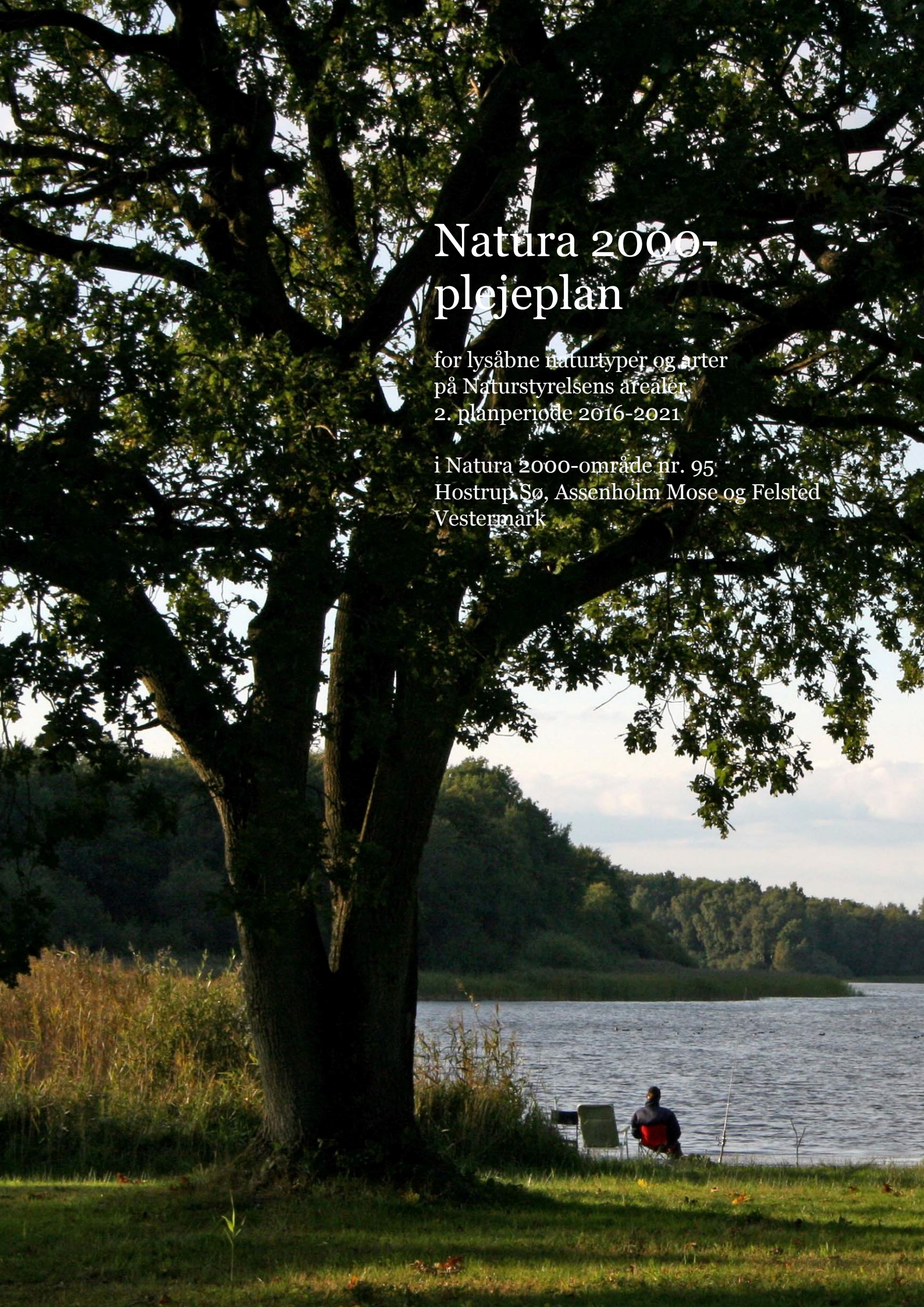

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021

i Natura 2000-område nr. 95
Hostrup Sø, Assenholm Mose og Felsted
Vestermark

Titel:

Natura 2000-plejeplan for
Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021 i Natura
2000-område nr. 95 Hostrup Sø,
Assenholm Mose og Felsted Vestermark

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Naturstyrelsen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse
G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

[xxxxx]

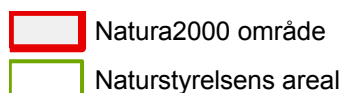
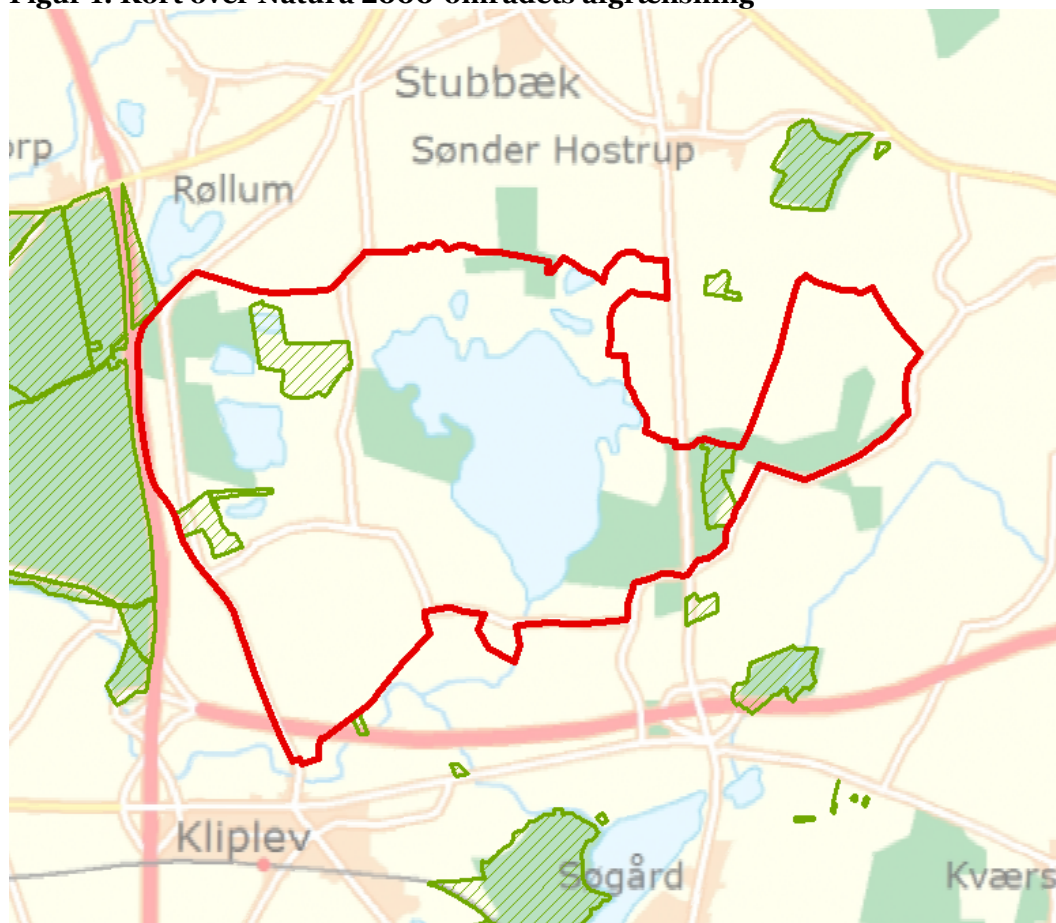
Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N95 *Hostrup Sø, Assenholm Mose* og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 60 ha.

Figur 1: Kort over Natura 2000-områdets afgrænsning

I denne plejeplan er arealer og indsats opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til driftsplanen og det tilhørende Naturplejeark, som kan findes på

Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil forsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

På baggrund af nærværende plejeplan opdateres Naturplejemarket, der er et bilag til enhedens driftsplanlægning, hvor de specifikke plejetiltag vil være beskrevet på lokalitetsniveau, med bl.a. angivelse af naturtilstand, plejemål, plejetiltag, udløb og prioritering (tidsfølge).

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 1.322 ha. Staten ejer ca. 530 ha, hvoraf forsvaret ejer de 470 ha. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H84 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F58. Områdets centrale elementer er Sønderjyllands største sø, Hostrup Sø, med omkringliggende moser og overdrevsarealer. Hovedtilløbet Humlebæk i den nordøstlige del modtager vand fra Spangtoft Mose. Søens afløb er i den sydlige ende og udmunder i Bjerndrup Mølleå.

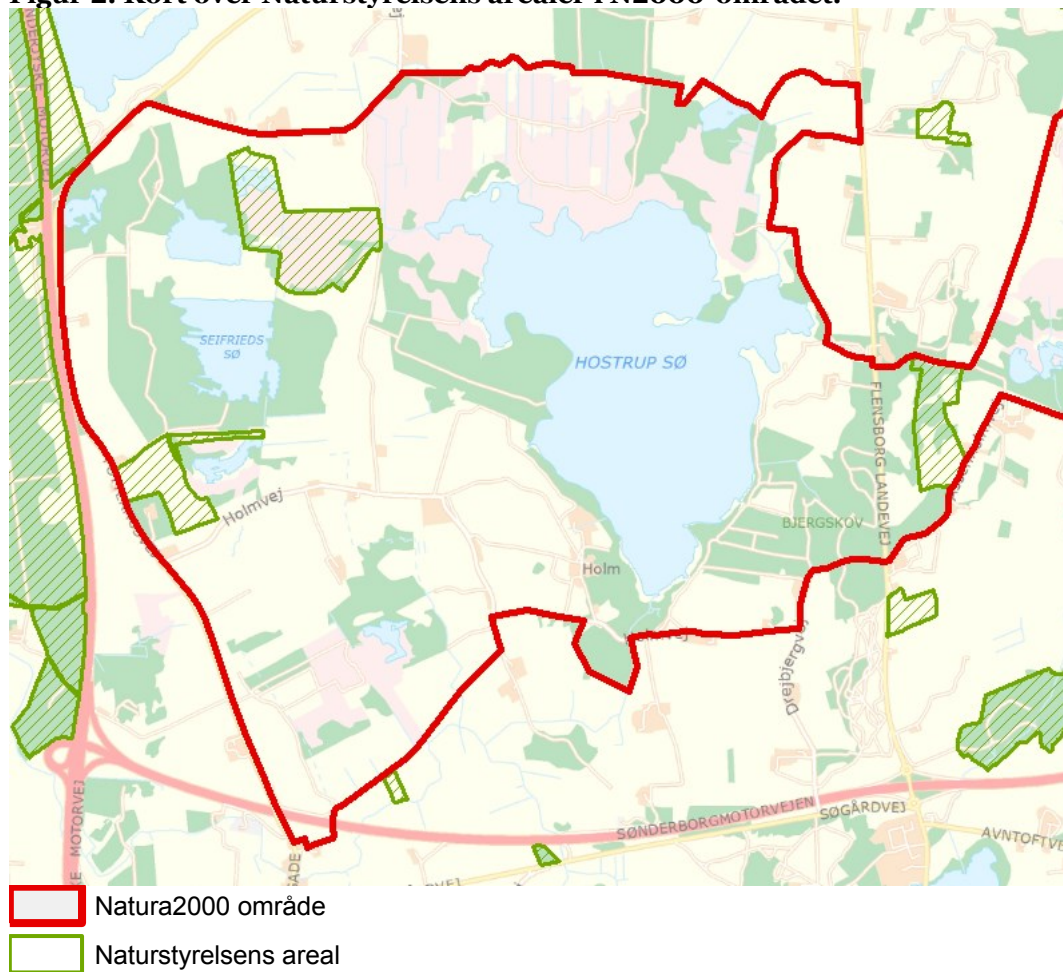
Området ligger på kanten af israndslinjen, hvor landskabet er særlig kuperet, med en tunge, der rækker ud vest for israndslinjen, hvor landskabet bliver mere fladt, og hvor Hostrup Sø med de store mosearealer blev dannet i en inderlavning. Det meget kuperede morænelandskab ses tydeligst på den høje og østlige del af Bjergskov, hvor det meget artsrige sure overdrev ligger.

I moseområdet vest for Hostrup Sø er tre brunvandede og lavvandede søer, der er opstået i forbindelse med tørvegravning. Moserne mod vest er vidtstrakte, skovprægede, med få åbne områder. Mange steder er tørven helt bortgravet ned til underliggende sand og grus.

Området er beliggende i Aabenraa Kommune.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i N2000-området.

Inden for området forvalter Naturstyrelsen ca. 60 ha, hvor godt halvdelen er overdraget fra Naturerhvervstyrelsen ved årsskiftet 2016/2017.

Arealerne består primært af nedbrudt højmoser og landbrugsjord mod vest samt artsrigt overdrev mod øst.

Naturstyrelsen arbejder på et hydrologiprojekt, der kan gøre de vestlige moser mere våde og har en mangeårig tradition for pleje af det østligt beliggende grusede og næringsfattige Bjergskovoverdrev.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
6230	Surt overdrev	13,0
7120	Nedbrudt højmosé	22,9
6410	Tidvis våd eng	<0,1
Hovedtotal		36,0

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Stor Vandsalamander
- Odder
- Damflagermus

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 13 plejetiltag hvilket omfattede græsning, rydning af opvækst og tiltag for stor vandsalamander.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	13	Gennemførte indsatser (areal)	27 ha	100 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	0	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	0 ha	0 %

Tabel c: Oversigt over ikke-planlagte indsatser der er gennemført, som gavner arter eller naturtyper i udpegningsgrundlaget.

Naturtype	Naturtypenavn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for gennemførelse af ikke planlagt plejetiltag
6230	Surt overdrev	Naturtype-bevarende pleje	Udvidelse af afgræsning	0,6	En rastepads skulle ikke bruges til formålet længere og blev derfor inddraget i afgræsningen.

Generelle bemærkninger og erfaringer ift. 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

I området er ovennævnte plejetiltag gennemført til sikring af den sammenhængende lysåbne natur. Plejemålene vurderes at være nået.

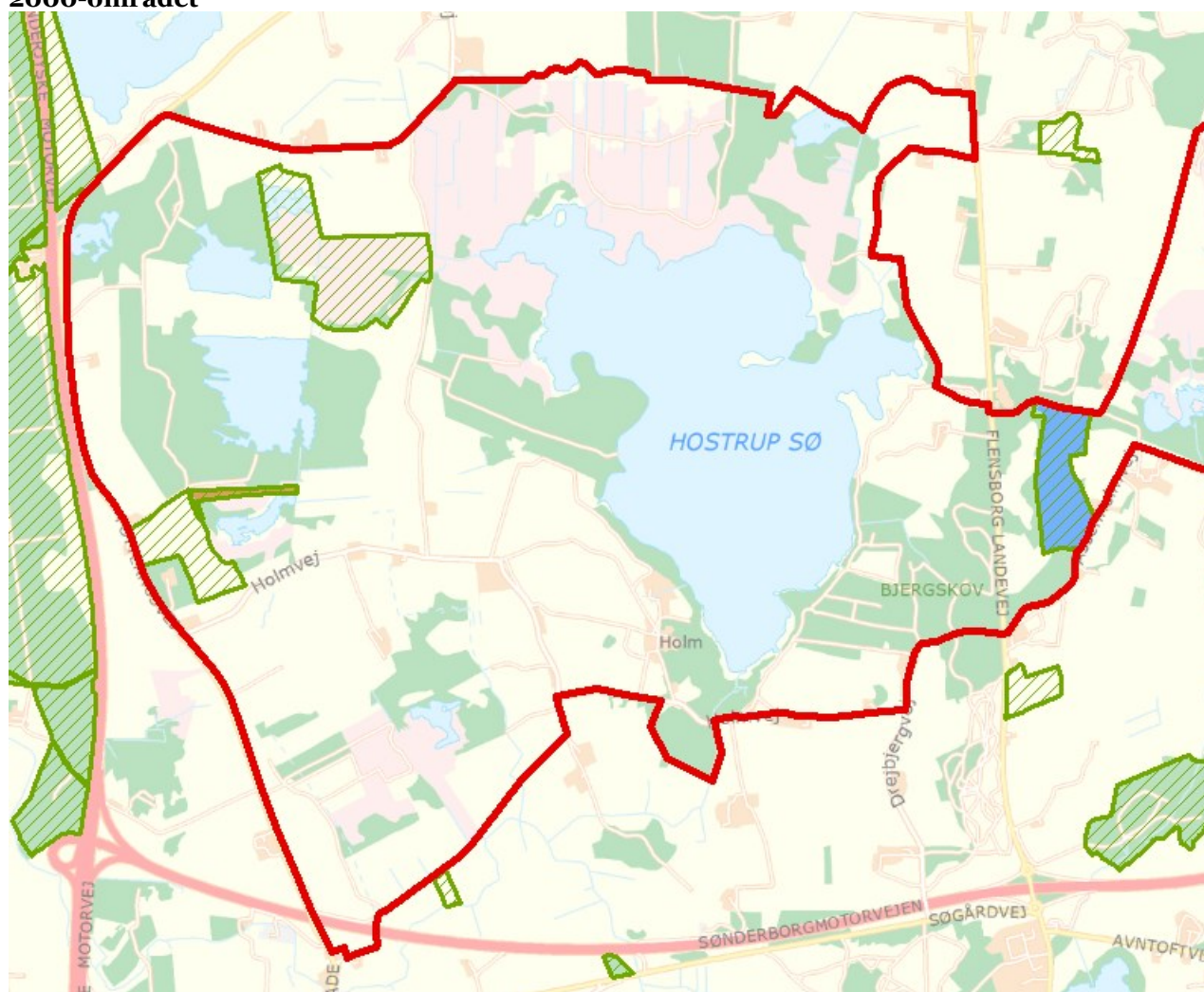
Habitatnaturtyperne i udpegningsgrundlaget vurderes overordnet at have haft gavn af plejen, der har medvirket positivt i forhold til målet om at sikre en gunstig bevaringsstatus.

Konkrete erfaringer

1. Det var planlagt, at der skulle graves et nyt vandhul for stor vandsalamander. Dette er sket på et areal i vestkanten af Klattrup Mose
2. Det var planlagt, at der skulle ryddes opvækst på ca. en ha. Dette er sket ved at der er ryddet opvækst på hele Bjergskovoverdrevet
3. Der har været afgræsset som planlagt på Bjergskovoverdrevet
4. Afgræsningen på Bjergskovoverdrevet er udvidet med 0,6 ha, så hele overdrevet nu afgræsses. Dette var ikke planlagt.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal
- Indsatser
- Lysåbne naturtyper

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinje fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Der søges udtaget kulstofholdig lavbundsjord i tilknytning til naturtyperne nedbrudt højmose og hængesæk, så der kan skabes større sammenhængende arealer samtidig med, at udtagningen bidrager til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. I Naturplejemarket der ligger som bilag til driftsplanen fremgår Naturstyrelsens vurdering af plejebehovet for de løbende samt enkeltstående plejetiltag, herunder med en angivelse af lokaliteten, en prioritering af tidsfølgen på plejetiltagene, naturtilstanden og plejebehovet.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af afgræsning af surt overdrev jf. nedenstående skema.

Der søges udtaget kulstofholdig lavbundsjord i tilknytning til naturtyperne nedbrudt højmose og hængesæk, så der kan skabes større sammenhængende arealer samtidig med, at udtagningen bidrager til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.
Målsætningen medtages evt. som en del af kommunens lavbundsprojekter.

Tabel d: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	13,0
			Naturtypebevarende pleje	13,0
	7120	Nedbrudt højmose	Sikring af naturtypen	22,9
			Naturtypebevarende pleje	22,9
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	<0,1
			Naturtypebevarende pleje	<0,1

Tabel e: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
		Naturtype	Plejetiltag		
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	12,4
				Nyt	0,6
	7120	Nedbrudt højmose	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	22,9
	6410	Tidvis våd eng	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	<0,1

I tabel e er der en opdeling i to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "nye tiltag": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel e.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arterne Stor Vandsalamander, Odder og Damflagermus end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Udviklingen i areal og tilstand er stabil eller i fremgang for naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II.
- Udviklingen af natur/skovtilstand I-II er i fremgang for naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet vil være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- Arter uden tilstandsvurderingssystem har gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N95

Natura 2000-området har et areal på 1.322 ha. Staten ejer ca. 530 ha, hvoraf Naturstyrelsen forvalter 60 ha og forsvaret 470 ha. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H84 og Fuglebeskyttelsesområde nr. F58.

Områdets centrale elementer er Sønderjyllands største sø, Hostrup Sø, med omkringliggende moser og overdrevsarealer. Hovedtilløbet Humlebæk i den nordøstlige del modtager vand fra Spangtoft Mose. Søens afløb er i den sydlige ende og udmunder i Bjerndrup Mølleå.

Området ligger på kanten af israndslinjen, hvor landskabet er særlig kuperet, med en tunge, der rækker ud vest for israndslinjen, hvor landskabet bliver mere fladt, og hvor Hostrup Sø med de store mosearealer blev dannet i en inderlavning. Det meget kuperede morænelandskab ses tydeligst på den høje og østlige del af Bjergskov, hvor det meget artsrige sure overdrev ligger.

I moseområdet vest for Hostrup Sø er tre brunvandede og lavvandede søer, der er opstået i forbindelse med tørvegravning. Moserne mod vest er vidtstrakte, skovprægede, med få åbne områder. Mange steder er tørven helt bortgravet ned til underliggende sand og grus.

Området er beliggende i Aabenraa Kommune.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger:

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
6230	Surt overdrev	13,0
7120	Nedbrudt højmose	22,9
6410	Tidvis våd eng	<0,1
Hovedtotal		36,0

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinje fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Der søges udtaget kulstofholdig lavbundsjord i tilknytning til naturtyperne nedbrudt højmose og hængesæk, så der kan skabes større sammenhængende arealer samtidig med, at udtagningen bidrager til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i tabellen:

- Lysåbne naturtyper

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	13,0
			Naturtypebevarende pleje	13,0
	7120	Nedbrudt højmose	Sikring af naturtypen	22,9
			Naturtypebevarende pleje	22,9
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	<0,1
			Naturtypebevarende pleje	<0,1

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	12,4
				Nyt	0,6
	7120	Nedbrudt højmose	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	22,9
				Eksisterende	<0,1
	6410	Tidvis våd eng	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	<0,1
				Eksisterende	<0,1

I tabel III er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Udviklingen i areal og tilstand er stabil eller i fremgang for naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II.
- Udviklingen af natur/skovtilstand I-II er i fremgang for naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet vil være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- Arter uden tilstandsvurderingssystem har gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk